

Vår bygdeprofil

Trankils näringsliv och utveckling baserades i huvudsak på tre verksamhetsområden, bruket, jord- och skogsbruk samt handel och service. Störst inflytande på utvecklingen har bruket haft.

Lennartsfors bruk

1823 fick patron Christopher Sahlin tillstånd av kung Karl XIV Johan att bygga ett järnbruk vid Ränkeforsen, det som nu är Lennartsfors. Men först 1839 stod ett järnbruk klart. Orsaken till förseningen var att norska virkeshandlare blev rädda att skogen skulle användas som kol till järnbruket och stoppade bygget. Privilegierättigheterna bytte ägare flera gånger. Det var först med ägarna brukspatron Lennart Magnus Ugglå och översmidemästare Gustaf Ekman som järnbruket stod klart under namnet Lennartsfors efter den nye ägaren. Lennartsfors bruk kom att försörja över 20 hushåll och ansågs som ett av de främsta järnbruken i västra Värmland.

1868 förbättrades kommunikationerna radikalt när Dalslands kanal öppnades, men 1877 läggs järnbruket ner och rivs. 1886 öppnar den nye ägaren Johan Niklas Biesert en trämassafabrik, som vid slutet av 1800-talet var det tredje största träsliperiet i Värmland. På en bild av arbetarna i trämassafabriken från 1893 kan man räkna till cirka 100 personer. Produktionen ökade men på 1930-talet hade arbetsstyrkan minskat och var ca 80 personer. Massan fraktades på egna fartyg till Göteborg och Dals Ed för vidare befordran till Halden och export till England.

När Norge ockuperades av Tyskland 9 april 1940 upphörde alla transporter via Halden och snart avstannade all export. Träsliperiet lades ner. Efter kriget återuppstod industriell verksamhet i träsliperiets gamla lokaler. Lennartsfors AB tillverkade räknemaskiner, spritduplicatorer och annan kontorsutrustning för Åtvidabergs Industrier, sedermera Facit. Initiativtagare till detta Åtvidabergs chef Elov Eriksson, som var uppväxt i Lennartsfors och fått sin utbildning bekostad av bruksdisponenten. Som mest hade man över 100 anställda

på 1950- och 60-talet. För att driva träsliperiet byggdes en kraftstation, som nu ägs av Mälarenergi. Även ledningsnätet ägdes av Lennartsfors AB och numera av Fortum. Lennartsfors AB ägde även jord och skog, som gav sysselsättning till ett stort antal personer. Bruket med industri, kraftstation och eldistribution, jord och skog var en för orten mycket stor arbetsgivare, som dessutom ägde ett stort antal tjänste- och arbetarbostäder.

I början av 1970-talet avvecklade familjen Bièsert industrin, jord och skog. Den mekaniska industrin fortsatte sin verksamhet under nya ägare och har efter en period som Lennartsfors Verkstads AB återtagit namnet Lennartsfors AB, med huvudsaklig tillverkning av trehjuliga mopeder samt produkter för skogsbruket. Företaget sysselsätter idag ca 40 personer.

Jord- och skogsbruk

I slutet av 1800-talet var jord- och skogsbruk en viktig basnäring. På kartor från den tiden kan man se att stora arealer som nu är skog var uppodlade. Många jordbruk var små eller mycket små och de flesta bönder arbetade vintertid i egen skog eller för andra. De små gårdarna försörjde många personer, även om Trankil inte är någon utpräglad jordbruksbygd. På 1960-talet kom en omfattande länsutredning, som angav att det i Trankil inte skulle finnas bestående jordbruksmark. Detta uppfattades i bygden som helt orealistiskt, men i dag finns bara ett jordbruk kvar, och eftersom det är det enda jordbruket i trakten finns inte längre någon service med hämtning av mjölk.

Skogsbruket har alltid varit omfattande och ända från Dalslands kanals öppnande fram till 1960-talet fraktades allt virke sjövägen i mosor och senare buntar som slussades mellan sjöarna och sedan bogserades till skogsindustrier i Halden och till de många bruken söderut längs Dalslands kanal. Skogen och virkestransporten sysselsatte många yrkeskategorier: skogvaktare, apterare skogsarbetare, timmerkörare, mätningpersonal, flottningsarbetare, ”mosdragare” (ansvariga för slussning av mosor) och bogserbåtspersonal. I dag sköts all avverkning och transport av skogsprodukter av företag baserade utanför Trankil.

Handel och service

Ända fram till mitten av 1950-talet fanns det mer än ett tiotal butiker, hantverkare (skräddare, skomakare, modister) och pensionat i bygden. Fram till omkring 1950-60 var privatbilismen outvecklad. Det fanns regelbunden båttrafik både norrut och söderut fram till slutet av 1940-talet. Lennartsfors var centrum för en stor flotta av bussar och mjölk-bilar som trafikerade linjerna Lennartsfors-Årjäng och Lennartsfors-Bengtsfors. Det fanns också ett åkeri med taxi och lastbilar. Länge fanns det också skola, poststation och telefonväxel. Totalt var det ganska många som hade sysselsättning inom handel och service.

Befolkning

I takt med att antalet arbetstillfällen har minskat har det skett en stor utflyttning från orten. Före andra världskriget fanns det ca 1600 personer, 800 på 1950-talet och nu ca 260 personer. På sommaren kan däremot befolkningen öka till ca 1600 personer.

Situationen i dag

Det finns mycket få arbetsgivare med anställda i Trankil. Störst är Lennartsfors AB med ca 40 anställda. Sedan finns ett begränsat antal arbetsplatser (byggfirma, Dalslands Kanal AB, Svenska kyrkan, Dano) med vardera 1-3 anställda, varav en del är säsonganställda.

Bostadspriserna har blivit höga eftersom området är attraktivt för norrmän som önskar ferieboheter i naturskön miljö. Sommarturismen med kanotister är omfattande, men ger väldigt litet ekonomiskt avtryck i bygden.

Objektivt sett är Trankil en bygd i avveckling. Om nuvarande trend fortsätter kommer bygden att bli ett fritidsområde för norrmän i fritidshus och rörligt friluftsliv i form av kanoting med gäster främst från Tyskland. Därtill ett litet antal hantverkare och servicepersonal från bygden.

Lennartsfors i maj 2013

Göran Svensson

